

Beklagelse

Taler

Ragnhild Queseth Haarstad

Dato

11 februar 1998

Omstendigheter

Regjeringen beklager overgrep mot Romanifolket

- 1 Velkommen hit til Kommunal- og regionaldepartementet. Det er viktig for meg
å møte dere som har røtter i romanifolket (eller blant tatere eller reisende) for å
fortelle om regjeringens behandling av Europarådets rammekonvensjon om
beskyttelse av nasjonale minoriteter og forklare hva konvensjonen vil kunne
5 bety for dem som selv mener de tilhører en slik nasjonal minoritet.

Dere er invitert til møtet i dag fordi regjeringen føler et særlig ansvar for å lytte
til representanter for en del av den norske befolkningen som tidligere har vært
utsatt for urett og overgrep.

10

Jeg er selv fra Grue i Hedmark, hvor det bor mange med sine røtter i
romanifolket. Langt tilbake i slekta har jeg finske forfedre. Både de med finsk
bakgrunn (i Nord-Norge kalt kvener) og romanifolket har i deler av norsk
historie vært utsatte grupper.

15

Jeg er klar over at dere som er her i dag, har ulike bakgrunn og representerer ulike
syn på om romanifolket bør ses på som en nasjonal minoritet. Derfor er det
viktig for meg å få høre de synspunktene dere har og få oppklart eventuelle
misforståelser. Jeg har valgt å invitere organisasjoner, andre grupper og noen
20 enkeltpersoner for å sikre at ulike oppfatninger kan komme fram.

20

Norske myndigheter har opp igjennom historien opplagt gjort urett mot
romanifolket og har direkte eller indirekte (via "Misjonen") vært ansvarlige for
alvorlige overgrep mot enkeltpersoner, både barn og voksne. Stikkord som
25 Svanviken arbeidskoloni, tvangsplassering av barn og tvangssterilisering vekker
mange vonde minner. Norske myndigheter har mye å skamme seg over og
beklage. Forskning, som Sosial- og helsedepartementet finansierer, vil kaste lys

25

over disse mørke kapitlene i norsk historie.

30

Når dette først er sagt, må jeg skynde meg å si at jeg er oppmerksom på at langt fra alle med romanibakgrunn har opplevd overgrep. De fleste har skapt seg et verdig liv, noen ganger på tross av hva de har opplevd.

35 Mye har heldigvis forandret seg i løpet av et par generasjoner, men det tar sin tid å endre flertallets grunnholdning til minoritetsgrupper som har en levemåte og kultur som skiller seg ut.

40 Innvandringen til Norge - rundt 1970 og framover - fra land vi tidligere hadde hatt lite kontakt med, kan ha bidratt til holdningsendringen. Disse innvanderne hadde med seg en kulturell og religiøs bagasje som myndighetene var nødt til å forholde seg til, bl.a. i skolen.

45 Rundt 1980 foregikk det dessuten en betydelig politisk mobilisering blant samene som førte til at de fikk status som urbefolkning, at Sametinget ble etablert og at vernet av samisk kultur ble grunnlovsfestet. Jeg tror at mange i denne perioden ble seg mer bevisst at det i Norge bor grupper med ulikt språk, kultur og historie, som er norske borgere, så langt vi klarer å følge dem i historien.

50

Det siste tiåret har det også blant kvener og nå sist blant romanifolket vokst fram en interesse for å ta vare på og synliggjøre noe av det som har særpreget disse gruppene. Konkret har dette, som dere vet, ført til at særlig romanifolkets situasjon har blitt omtalt i media og kommet på den politiske dagsordenen.

55 Erling Folkvord fremmet et forslag i Stortinget om å gi romanifolket: a) kollektiv oppreisning, b) organisasjonsstøtte og c) anerkjennelse som "etnisk minoritet". Stortinget avviste forslaget om kollektiv oppreisning, og oversendte de to andre forslagene til videre behandling i regjeringen. Den forrige regjeringen startet på den bakgrunn et arbeid som sentrumsregjeringen ønsker å
60 føre videre.

En del av videreføringen gjelder spørsmålet om norsk tilslutning til Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter. Situasjonen i de nye demokratiene i Sentral- og Øst-Europa fikk Europarådet til
65 å arbeide for bedre beskyttelse av nasjonale minoriteter. Dessverre er situasjonen for flere av disse gruppene vanskeligere i dag enn den var før Berlin-murens fall.

Den nevnte konvensjonen er ett av forsøkene på å løse problemer i disse landene og bidra til at menneskerettigheter og minoriteter respekteres. I denne
70 forbindelsen er det viktig at Norge ikke bare viser interesse for å sikre rettigheter for nasjonale minoriteter i andre land, men at vi også tar inn over oss at det finnes slike minoriteter i Norge.

En konvensjon er en internasjonal avtale som skal sikre at de landene som slutter
75 seg til den, har noen felles mål eller "kjøreregler".

Europarådets rammekonvensjon setter opp noen mål som statene forplikter seg å arbeide mot. Disse målene er veldig generelt formulerte og holder seg innenfor det som allerede er slått fast i norsk lov. Statene forplikter seg i hovedsak til å
80 sørge for:

- likestilling for nasjonale minoriteter, dvs hindre diskriminering av personer med slik bakgrunn. Et eksempel fra Norge: Ingen skal kunne avvises fra campingplasser eller nektes ytelser eller tjenester fordi de har romani-bakgrunn.
- 85 - mulighet for nasjonale minoriteter til å bevare og utvikle sin egenart, språk og kultur. Et eksempel fra Norge: Hvis noen av romanifolket ønsker å lage en utstilling om sin historie og tradisjoner eller ønsker å lære barna sine romani, skal ingen myndighet hindre dem i å gjøre det. Imidlertid er myndighetene i følge konvensjonen ikke forpliktet til å gi økonomisk støtte til slike aktiviteter. I
90 praksis kan bosettingsmønster og størrelse på gruppa ha betydning for om det f eks gis tilbud om språkopplæring. Konvensjonen sier heller ikke noe om tilskudd til organisasjoner. Likevel kan myndighetene selvsagt velge å gi slik støtte.

95 Rammekonvensjonen sier ikke noe om hvem som er nasjonale minoriteter. Det er opp til det enkelte land å bestemme hvilke grupper som kan ses på som nasjonale minoriteter. Utenriksdepartementet foreslår disse kjennetegnene for at ei befolkningsgruppe kan ses på som en nasjonal minoritet:

- 100 - Gruppa er rent tallmessig en minoritet.
- Gruppa har etniske, språklige, kulturelle og/eller religiøse særtrekk som klart skiller den ut fra flertallet.
- Det finnes et ønske i gruppa om å bevare slike særtrekk.
- Gruppa har langvarig tilknytning til det landet den bor i.

I høringsutkastet som dere har fått fra Utenriksdepartementet, sies det at romanifolket - ut fra de punktene jeg nevnte - vil kunne ses på som en nasjonal minoritet i Norge, på linje med bl.a. kvenene.

110

Enkelte har uttrykt frykt for at konvensjonen og minoritetsstatus for romanifolket vil kunne ha flere negative følger for enkeltmennesker med romanibakgrunn. Jeg vil derfor understreke at i Norge er det ikke tillatt å registrere eller listeføre personer ut fra etnisk eller religiøs bakgrunn.

115 (Manntallet over stemmeberettigede ved sametingsvalgene er et unntak, og det er basert på egenregistrering). Det er heller ikke noen bestemmelser om slik registrering i rammekonvensjonen. Minoritetsstatus skal ikke på noen måte være til hinder for at alle som norske borgere, har de samme rettigheter og plikter.

120 Kort oppsummert er rammekonvensjonen ment å gi nasjonale minoriteter beskyttelse mot diskriminering, bidra til full likestilling og gi mulighet til å bruke eget språk og ta vare på egen kultur, for dem som ønsker det.

125 For øvrig minner jeg om at forslaget om at Norge skal slutte seg til rammekonvensjonen, er sendt ut på høring til berørte parter. Deretter vil regjeringen legge saka fram for Stortinget. Det er viktig at alle som har synspunkter, gir uttrykk for sin mening ved å skrive til Utenriksdepartementet innen den fristen som er satt, mandag 23. februar i år.

130 Jeg har forstått det slik at noen av dere ønsker at romanifolket ses på som nasjonal minoritet i Norge. Samtidig er det noen som mener at dette kan føre til at alle med romanibakgrunn, uansett hvordan de lever i dag, på ny blir stemplet som en gruppe som er annerledes enn resten av befolkningen. Både staten og de av romanifolket som ønsker minoritetsstatus, må ta denne frykten på alvor i sitt videre arbeid.

135

Jeg understreker derfor at de som ikke ønsker å være del av en nasjonal minoritet, ikke på noen som helst måte skal presses av myndighetene til å være det. Det regner jeg med at også organisasjoner og enkeltpersoner respekterer.

140

Når regjeringen har foreslått at romanifolket ut fra rammekonvensjonen kan ses som en nasjonal minoritet i Norge, er det ment som:

- et positivt signal om at romanifolkets kultur og tradisjoner er en verdifull del

av den norske kulturarven som vi bør ta vare på
- oppreisning for den urett som har blitt begått i storsamfunnets navn

150 Romanifolkets historie minner oss om at Norge har vært og vil i økende grad
være et flerkulturelt samfunn. For meg er dette mangfoldet en ressurs som vi må
utvikle videre.

Kommunal- og regionaldepartementet leder ei arbeidsgruppe med
representanter for flere departementer som har ansvar for ordninger nasjonale
155 minoriteter særlig blir berørt av. Arbeidsgruppa har fått i oppdrag å utrede om
politikk som spesielt angår slike minoritetsgrupper bør samordnes bedre.
Hensikten er å sikre at alle departementer har den samme holdningen til
minoritetsspørsmål og at det blir enklere for gruppene å henvende seg til
myndighetene. Arbeidsgruppa vil invitere personer fra de ulike minoritetene for
160 å legge fram sitt syn. Gruppa har frist til juni med å lage en rapport.

Jeg vil benytte anledningen til å understreke at det ikke er aktuelt å utforme en
politikk som innebærer at det lages spesielle ordninger for nasjonale minoriteter.
I utgangspunktet gjelder de samme ordningene for utdanning, helse, sosiale
165 ytelser, kulturtiltak osv alle som bor i Norge. Myndigheter på ulike områder skal
imidlertid ta hensyn til at samfunnet er mangfoldig når det gjelder tro, kultur og
språk og tilpasse ordningene til det.

Ett område, hvor bedre samordning opplagt kan være nyttig, gjelder vurdering
170 av søknader om tilskudd til prosjekter eller andre aktiviteter fra
minoritetsgrupper og deres organisasjoner. Etter pausen vil representanter for
flere departementer kort redegjøre for ordninger som kan være aktuelle for
romanifolket.

175 Jeg håper at jeg har fått fram regjeringens syn på romanifolkets situasjon og på
arbeidet med Europarådets rammekonvensjon. I forhold til romanifolket vil jeg
på vegne av norske myndigheter sterkt beklager fortidas overgrep. Noe liknende
må aldri skje igjen. Felles regler i Europa for å sikre rettigheter for nasjonale
minoriteter kan bidra til å hindre at historien gjentar seg, både i Norge og i
180 andre europeiske land.

Tusen takk for at dere ville komme hit! Nå vil jeg gjerne høre hva dere har å si.

185 **Kilde**
www.regjeringen.no

Emner
Minoriteter

190 **URI**
<https://www.virksommeord.no/tale/beklagelse>

195

200

205

210

215

220